

KEELEPOLIITIKA

Tehes jõupingutusi liikuvuse ja kultuuridevahelise mõistmise edendamiseks, on EL määranud keeleõppe tähtsaks prioriteediks ning rahastab selles valdkonnas arvukaid programme ja projekte. EL on seisukohal, et mitmekeelsusel on Euroopa konkurentsivõimes suur tähtsus. Seetõttu näeb üks ELi keelepoliitika eesmärke ette, et iga Euroopa kodanik peaks lisaks emakeelele valdama veel kahte keelt.

ÕIGUSLIK ALUS

Keeleline mitmekesisus on Euroopas igapäevane reaalsus. Keeled on Euroopa identiteedi lahutamatu osa ja kultuuri kõige vahetum väljendus. Euroopa Liidus, mis on rajatud juhtlausele „Ühinenud mitmekesisuses“, on võime suhelda mitmes keeles üksikisikutele, organisatsioonidele ja ettevõtetele oluline eelis. Lisaks sellele, et keeled on Euroopa Liidu igapäevaelus keskse tähtsusega, on need ka väga olulised ELi kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse austamisel.

Keelelise mitmekesisuse austamine, nagu ka üksikisiku austamine ja avatus teiste kultuuride suhtes on ELi põhiväärtused. Nii on sätestatud Euroopa Liidu lepingu preambulis, kus on sellele viidatud sõnadega „saades innustust Euroopa kultuurilisest, religioosest ja humanistlikust pärandist“ ning „kinnitades oma ustavust vabaduse ja demokraatia põhimõtetele, inimõiguste [...] austamist“. Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 on pööratud suurt tähelepanu inimõiguste austamisele ja mittediskrimineerimisele ning artiklis 3 on sätestatud, et EL „austab oma rikkalikku kultuurilist ja keelelist mitmekesisust“. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 165 lõikes 2 rõhutatakse, et „liidu tegevusega püütakse arendada Euroopa-mõõdet hariduses, iseäranis liikmesriikide keelte õpetamise ja levitamise kaudu“, austades samal ajal täiel määral kultuurilist ja keelelist mitmekesisust (ELi toimimise lepingu artikli 165 lõige 1).

Aastal 2000 vastu võetud ELi põhiõiguste harta, mille Lissaboni leping õiguslikult siduvaks muutis, keelab diskrimineerimise keele alusel (artikkel 21) ja kohustab liitu austama keelelist mitmekesisust (artikkel 22).

1958. aasta esimest määrust, milles määrati kindlaks endises Euroopa Majandusühenduses kasutatavad keeled^[1], on muudetud seoses uute liikmesriikide ühinemisega, ning koos Euroopa Liidu lepingu artikli 55 lõikega 5 määratletakse selles ELi ametlikud keeled^[2]. Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 24 võib iga liidu kodanik kirjutada ükskõik millisele institutsioonile, organile või asutusele ühes neist keeltest ja saada vastuse samas keeles.

[1]EÜT L 17, 6.10.1958, lk 385.

[2]ELi 24 ametlikku keelt: bulgaaria, eesti, hispaania, hollandi, horvaadi, iiri, inglise, itaalia, kreeka, leedu, läti, malta, poola, portugali, prantsuse, rootsi, rumeenia, saksa, slovaki, sloveeni, soome, taani, tšehhi ja ungari keel.

EESMÄRGID

ELi keelepoliitika põhineb keelilise mitmekesisuse austamisel kõigis liikmesriikides ja kultuuridevahelise dialoogi loomisel kõikjal ELis. Selleks et vastastikust austust praktikas rakendada, edendab EL võõrkeelte õpetamist ja õppimist ning kõigi kodanike liikuvust konkreetsete hariduse ja kutseõppe programmide kaudu. Võõrkeeleoskust peetakse üheks põhioskuseks, mille ELi kodanikud peavad omandama, et parandada oma haridus- ja tööhõivevõimalusi. Seetõttu toetab EL ideed, et iga kodanik peaks valdama lisaks emakeelele veel kahte võõrkeelt ([COM\(2008\)0566](#)). EL teeb samuti koostööd liikmesriikidega vähemuste kaitsmiseks, mille aluseks on Euroopa Nõukogu Euroopa regionaal- või vähemuskeelte harta.

Mitmekeelsuse ja keeleoskuse arendamist käsitlevate nõukogu 20. mai 2014. aasta järelduste^[3] kohaselt peetakse haridus- ja koolitusvaldkonna strateegilises raamistikus keeli hariduses üheks põhioskuseks.

Lisaks on alates 2001. aastast tähistatud 26. septembril Euroopa keeltepäeva, et tõsta teadlikkust Euroopa suurest keelilisest mitmekesisusest.

Euroopa Parlament on vastu võtnud täieliku mitmekeelsuse poliitika, mille kohaselt kõik ELi keeled on võrdselt tähtsad. Kõik parlamendi dokumendid tõlgitakse kõikidesse ametlikesse keeltesse ja igal Euroopa Parlamendi liikmel on õigus võtta sõna enda valitud ametlikus keeles.

SAAVUTUSED

A. Poliitilised arengusuunad ja keeleuuringute toetamine

1. Vähemuskeelte kaitsmine

Euroopa Parlament võttis 2013. aastal vastu resolutsiooni Euroopa ohustatud keelte ja keelilise mitmekesisuse kohta Euroopa Liidus^[4], milles kutsutakse liikmesriike üles pöörama rohkem tähelepanu ohustatud Euroopa keeltele ning pühenduma liidu keele- ja kultuuripärandi mitmekesisuse kaitsmisele ja edendamisele. See resolutsioon oli järelemeede parlamendi resolutsioonile Euroopa piirkondlike ja vähemkasutatavate keelte kohta^[5] ning vastavale nõukogu resolutsioonile keelilise mitmekesisuse ja keeleõppe edendamise kohta^[6], millele järgnesid mitmed Euroopa Komisjoni tegevuskavad ja raamstrateegiad keeleõppe ja keelilise mitmekesisuse edendamiseks ([COM\(2003\)0449](#); [COM\(2005\) 0596](#)).

2. Keeleoskuse andmete võrreldavus

Komisjon avaldas 2005. aastal teatise Euroopa Parlamendile ja nõukogule Euroopa keeleoskuse näitaja kohta ([COM\(2005\)0356](#)). Näitaja on vahend, mille abil saab mõõta üldist keeleoskust kõigis liikmesriikides. Raamistik selleks määrati kindlaks 13. aprillil 2007. aastal vastu võetud komisjoni teatises ([COM\(2007\)0184](#)). Komisjoni 2005. aasta teatises märgitakse, et „kõnealuse näitaja eesmärk on mõõta üldisi võõrkeeluskusi kõigis liikmesriikides“. Tänu võrreldavatele andmetele keeleoskuse kohta liikmesriikides aitab näitaja lisaks kindlaks teha, kas eesmärgi „emakeel + kaks võõrkeelt“ saavutamiseks võetud meetmed on olnud edukad. Loodi nõuandekogu ja see avaldas esimese uuringu tulemused 2011. aastal. Nendest selgus, et keeleõpet koolis käsitlevat strateegiat tuleb paremini rakendada.

[3]ELT C 183, 14.6.2014, lk 26.

[4]ELT C 93, 9.3.2016, lk 52.

[5]ELT C 76E, 25.3.2004, lk 374.

[6]EÜT C 50, 23.2.2002, lk 1.

3. ECML ja Mercator

Euroopa Liit toetab kahe keeleuuringute keskuse tegevust. Need on Euroopa Nüüdiskeelte Keskus (ECML) ja Euroopa mitmekeelsuse ja keeleõppe uurimiskeskus Mercator. ECML edendab keeleõppes tippkvaliteeti ja uuenduslikkust ning aitab eurooplastel tõhusamalt võõrkeeli õppida. ECMLi põhieesmärk on aidata liikmesriikidel rakendada tulemuslikku keeleõppepoliitikat, koondades peatähelepanu keeleõpetusele ja -õppele, edendades dialoogi ja parimate tavade vahetust ning toetades programmiga seotud võrgustikke ja teadusprojekte. Euroopa mitmekeelsuse ja keeleõppe uurimiskeskus Mercator on osa viiest uurimis- ja dokumendikeskusest koosnevast võrgustikust ning keskendub piirkondlike ja vähemuskeelte uurimisele Euroopa Liidus.

4. Euroopa kirjaliku tõlke magistriprogramm

Euroopa kirjaliku tõlke magistriprogramm (EMT) on kvaliteedimärk, mis näitab ülikoolide tõlkeprogrammide vastavust kokkulepitud kutsesstandarditele ja turu vajadustele. Euroopa kirjaliku tõlke magistriprogrammi peamine eesmärk on edendada tõlkekoolituse kvaliteeti ja saada ELi tööle kõrgetasemelisi tõlkijaid. Euroopa kirjaliku tõlke magistriprogrammiga soovitakse tõsta tõlkijaameti staatust ELis.

5. Masintõlke teenus MT@EC

Euroopa Komisjoni masintõlke teenus võimaldab kiiresti kontrollida sisestatud teksti üldist tähendust. MT@EC abil saab töödelda ja tõlkida ELi poliitika teemalisi tekste ja dokumente ELi 24 ametlikus keeles. Teenus on tasuta kättesaadav ELi liikmesriikide ja Euroopa Majanduspiirkonna riikide avalikus teenistuses töötavatele ametnikele.

B. Tegevusprogrammid

1. Programm „Erasmus+“

„Erasmus+“, mis käivitati jaanuaris 2014, on ELi haridus-, koolitus-, noorte- ja spordiprogramm aastateks 2014–2020. Keeleõppe ja keelelise mitmekesisuse edendamine on selle programmi üks konkreetseid eesmärke. „Erasmus+“ programmijuhendis on öeldud, et „keeletoe pakumiseks loodud võimaluste eesmärk on muuta liikuvus tõhusamaks ja tulemuslikumaks, parandada õpitulemusi ja aidata seega kaasa programmi erieesmärgi saavutamisele“ (lk 11). „Erasmus+“ veebipõhise keeletoe kaudu pakutakse keeletuge, mille abil liikuvusega seotud meetmetes osalejad saavad õppida vastuvõtva riigi keelt. Programmiga „Erasmus+“ soodustatakse ka innovatsioonialast koostööd ja heade tavade vahetamist, kasutades selleks strateegilisi partnerlusi keelte õpetamise ja keeleõppe valdkonnas. Lisaks võib keeletuge rahastada ka siis, kui see on vajalik strateegilises partnerluses osalejatele, kes korraldavad pikaajalisi koolitus- ja õppetegevusi personalile, noorsootöötajatele ja õppijatele. Programmist „Erasmus+“ rahastatakse ka igal aastal arvukaid programme, millega toetatakse viipekeelte õpetamist ja õppimist ning edendatakse teadlikkust keelelisest mitmekesisusest ja vähemuskeelte kaitsmist.

2. Programm „Loov Euroopa“

Programmi „Loov Euroopa“ kaudu toetatakse raamatute ja käsikirjade tõlkimist [alaprogrammi „Kultuur“](#) raames.

3. Euroopa keeltepäev

Julgustatuna Euroopa keelte aasta (2001) suurest edust, otsustasid EL ja Euroopa Nõukogu hakata iga aasta 26. septembril tähistama Euroopa keeltepäeva mitmesuguste keeleõpet

toetavate üritustega kõikjal ELis. Selle algatuse eesmärk on tõsta kodanike teadlikkust Euroopas kõneldavatest paljudest keeltest ja ergutada inimesi keeli õppima.

C. Auhinnad

1. Euroopa keelemärk

Euroopa keelemärk on komisjoni poolt antav auhind, millega soovitakse ergutada keelte õpetamise ja õppimisega seotud uusi algatusi, tunnustada uusi keeleõppe meetodeid ja tõsta teadlikkust piirkondlikest ja vähemuskeeltest. Auhind antakse kõigi osalevate riikide projektide hulgast kõige uuenduslikumale keeleõppeprojektile, võõrkeeleõpingutes parimaid tulemusi saavutanud üksikisikule ja parimale keeleõpetajale.

2. Juvenes Translatores

Komisjon annab igal aastal auhinna 17-aastaste kooliõpilaste tehtud parimatele tõlgetele liikmesriikides. Õpilased võivad tõlkida ükskõik millisest Euroopa Liidu ametlikust keelest mõnda teise ELi ametlikku keelde.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Euroopa Parlament võttis 19. novembril 2013 vastu programmid „Erasmus+“ ja „Loov Euroopa“. Euroopa Parlament lisas spetsiaalse sätte Euroopa filmide subtiitritega varustamise, dubleerimise ja kirjeldustõlke rahastamise kohta, mis peaks soodustama Euroopa teoste levitamist üle riigipiiride. Parlament võib kaasseadusandjana koostada algatusraporteid, et anda keelepoliitika arengule Euroopas uut hoogu. Oma 24. märtsi 2009. aasta resolutsioonis „Mitmekeelsus: Euroopa rikkus ja ühine kohustus“^[7] kinnitas Euroopa Parlament oma toetust ELi poliitikale mitmekeelsuse valdkonnas ja kutsus komisjoni üles töötama välja meetmeid, mille eesmärk on tunnustada keelelise mitmekesisuse tähtsust ja seda edendada. Oma resolutsioonis Euroopa ohustatud keelte ja keelelise mitmekesisuse kohta Euroopa Liidus^[8] kutsus parlament komisjoni ja liikmesriike üles ohustatud keeli toetama.

23. novembril 2016 võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni viipekeelte ja elukutseliste viipekeele tõlkide kohta^[9] rõhutamaks, et kurtidest, pimekurtidest ja vaegkuuljatest kodanikel peab olema viipekeele, subtiitrite, kõne tekstiks muutmise ja/või alternatiivsete suhtlusvormide kaudu (sh suulised tõlgid) juurdepääs samale teabele ja suhtlusele nagu teistel kodanikel. Resolutsioonis tunnustatakse ka ELi institutsioone, kes juba olenevalt vajadusest pakuvad juurdepääsetavust avalikele üritustele ja parlamendikomisjonide koosolekutele.

Uuringus „Vähemuskeeled ja haridus: parimad tavad ja kitsaskohad“, mille tellis Euroopa Parlamendi kultuuri- ja hariduskomisjon ja mis avaldati 2017. aasta algul, uuritakse vähemuskeelte olukorda hariduses 13 juhtumi põhjal.

2017. aasta teises pooles ja 2018. aasta alguses töötab parlamendi kultuuri- ja hariduskomisjon algatusraportiga „Keeleline võrdõiguslikkus digitaalajastul — inimkeele tehnoloogia projekt“, mis tugineb sama nimetusega [uuringle](#), mis koostati Euroopa Parlamendi teaduslike ja tehnoloogiliste valikute hindamise üksuse esinduskogu tellimusel.

[Michaela Franke](#)

09/2017

[7]ELT C 117E, 6.5.2010, lk 59.

[8]ELT C 93, 9.3.2016, lk 52.

[9]Vastuvõetud tekstid, [P8_TA\(2016\)0442](#).